

PHÂN TÍCH GIÁ TRỊ HIỆN THỰC TRONG TÁC PHẨM CHUYỆN CHỨC PHÁN SỰ ĐỀN TẢN VIÊN CỦA NGUYỄN DŨ

1. Dàn ý phân tích giá trị hiện thực của Nguyễn Dữ

a. Mở bài:

- Giới thiệu về tác giả Nguyễn Dữ và tác phẩm “Chuyện chức phán sự đền Tản Viên”.

b. Thân bài:

- Hiện thực xã hội đương thời:

+ Truyền kì mạn lục viết vào thế kỉ XVI, thời kì khủng hoảng của xã hội phong kiến, nhà Lê suy tàn quyền lực rơi vào tay nhà Mạc, nội chiến xảy ra liên miên, triều đình mục nát, đời sống xã hội vô cùng rối ren.

+ Tàn dư của chiến tranh xâm lược vẫn còn trên đất nước ta: Hồn ma tên tướng giặc tác oai tác quái, làm hại dân lành.

- Hiện thực về chốn quan trường:

+ Lời đối thoại giữa Ngô Tử Văn và thổ công: “Sao ngài không kiện ở Diêm Vương và tâu lên thượng đế lại khinh khi bỏ chức vị, làm một người áo vải về quê”.

+ Thực tế, trong thế kỉ XVI, có rất nhiều những người tài năng đã từ quan về ở ẩn như Nguyễn Dữ, Nguyễn Bình Khiêm,..

+ Phê phán hiện thực những kẻ có chức có quyền cấu kết với nhau thành những thế lực hắc ám, làm hại người tài, dân lành.

+ Lời của Diêm Vương “Lũ các người chia tày chia sỡ, giữ chức sự...đổi trá càn bậy...buôn quan bán ngục”.

- Hiện thực đời sống nhân dân:

+ Phản ánh niềm tin của nhân dân về thế giới tâm linh.

+ Phản ánh quan niệm ở hiền gặp lành, ác giả ác báo.

+ Tử Văn dũng cảm chiến đấu vì lẽ phải, vì công lí diệt trừ cái ác cuối cùng đã được minh oan và phong làm chức phán sự đền Tản Viên.

+ Hồn ma tên bách hộ họ Thôi tham lam, độc ác, xảo trá cuối cùng đã bị trừng phạt.

- Hiện thực về thái độ con người trước cái xấu cái ác:

+ Sự hèn nhát không dám đứng lên đấu tranh bảo vệ lẽ phải của một bộ phận quan lại và nhân dân.

+ Sự dũng cảm, khảng khái, quyết liệt đấu tranh đến cùng bảo vệ công lí, bảo vệ lẽ phải của trí thức nước Việt.

c. Kết bài:

- Trình bày suy nghĩ bản thân về những vấn đề hiện thực ấy: Đó là những vấn đề bức thiết, được phản ánh một cách sâu sắc, có những vấn đề người đọc có thể trực tiếp nhìn ra, cũng có vấn đề cần suy ngẫm.

2. Bình giảng về giá trị hiện thực

Chuyện chức phán sự đền Tản Viên không chỉ hấp dẫn người đọc ở những chi tiết kì ảo li kì, ở cốt truyện hấp dẫn mà còn ở nội dung phản ánh của tác phẩm. Ra đời đã cách đây mấy thế kỉ nhưng bức tranh hiện thực được Nguyễn Dữ phôi bày trong tác phẩm vẫn còn có ý nghĩa, giá trị cho đến tận ngày nay.

Bối cảnh của truyện xảy ra vào khoảng đầu thế kỉ XV. Căn cứ cho bối cảnh này chính là lai lịch của tên Bách hộ họ Thôi, cuối đời nhà Hồ, quân Minh sang xâm lược nước ta. Ngoài ra còn có thể kể đến chi tiết Tử Văn nhận chức phán sự, có người quen nhìn thấy Tử Văn vào năm Giáp Ngọ - 1417, đây là những cơ sở khẳng định sự ra đời của câu chuyện vào đầu thế kỉ XV. Thời điểm Nguyễn Dữ chấp bút viết tác phẩm là vào khoảng nửa đầu thế kỉ XVI, đó là thời điểm xã hội phong kiến bắt đầu đi vào giai đoạn suy thoái, nội chiến Lê – Mạc xảy ra liên miên, đời sống xã hội bất ổn, rối ren, đời sống nhân dân vô cùng cực khổ. Chính trong khoảng thời gian này Nguyễn Dữ cũng chỉ ra làm quan được vài năm rồi lui về ở ẩn. Bởi vậy, ông mượn bối cảnh của xã hội thế kỉ XV nhưng thực chất là muốn phôi bày hiện thực xã hội mà ông đang sống – đầu thế kỉ XVI với nhiều bất công ngang trái: kẻ ác lộng hành, được hưởng an nhàn, sung sướng, người hiền phải chịu nhiều oan khuất, sống khổ cực; quan lại tham lam của đút, người đại diện cho pháp luật bị lép vế, che mắt. Đó chính là hiện thực hết sức bất ổn được Nguyễn Dữ phản ánh trong tác phẩm.

Ngô Tử Văn vì không chịu để cho sự giảo trá, gian xảo hoành hành đã đốt đền trừ hoạ cho dân. Sau khi Tử Văn đốt đền, hồn ma tên tướng giặc hiện lên dọa nạt. Tử Văn được Thổ Thần mách bảo về tung tích và tội ác của hồn ma tướng giặc. Tử Văn bị quỷ sứ bắt xuống âm phủ, chàng dũng cảm, thẳng thắn tố cáo tội của tên ác thần. Công lí được thực hiện, Tử Văn được Thổ Thần tiến cử giữ chức Phán sự đền Tản Viên.

Qua lời giới thiệu về Tử Văn và nguyên nhân đốt đền của chàng, ta thấy Tử Văn là con người “kháng khái”, “nóng nảy” và “cương trực”. Tử Văn là người coi trọng công lí, bất bình trước cái xấu, cái ác lộng hành làm mưa làm gió. Cuộc đấu tranh giữa Ngô Tử Văn với bốn tên tướng giặc họ Thôi là cuộc đấu tranh giữa hai thế lực: công lí, chính nghĩa và phi nghĩa, gian tà. Cuộc đấu tranh giữa hai thế lực này có ý nghĩa hiện thực cụ thể và ý nghĩa nhân đạo sâu sắc, một mặt lên án giặc ngoại xâm, tố cáo sự cấu kết của thần quyền, mặt khác phản ánh hiện thực xã hội với cái nhìn tin tưởng vào chính nghĩa thắng gian tà.

Sở dĩ có việc xử kiện ở âm phủ là do hồn tên tướng giặc Bách Hộ hạ Thôi kiện Ngô Tử Văn đốt đền. Hồn tên tướng giặc đã giả mạo Thổ Thần, làm hại dân, qua mặt cả Diêm Vương. Diêm Vương không hay biết là vì các thần ở những đền miếu lân cận ăn của đút nên bao che cho kẻ ác, vì các phán quan của Diêm Vương chưa làm hết trách nhiệm của mình, quan liêu, không theo sát thực tế.

Không chỉ vậy, tác phẩm còn tố cáo quan lại, thánh thần ở cõi âm bị đồng tiền che mắt, làm việc quan liêu. Các miếu thần lân cận vì tham của đút của tên Bách hộ mà bênh vực cho hồn ma tướng giặc, sự gian tà như “rễ ác mọc lan, khó lòng lay động”, khiến cho vị thổ công phải ở ẩn, chịu khổ cực suốt bao năm mà không tài nào có thể minh oan được cho bản thân. Ngay cả Diêm Vương làm việc cũng hết sức quan liêu, xem xét sự việc chưa kĩ lưỡng, ban đầu mới chỉ nghe lời tố cáo của tên Bách hộ mà chút nữa đã phán oan tội cho Ngô Tử Văn. Khi Tử Văn xuất hiện thì lập tức bị kết tội, thể hiện qua lời nhận xét hồ đồ của Diêm Vương “Kẻ kia là một cư sĩ, trung thần lắm liệt, có công với tiên triều, nên hoàng thiên cho được huyết thực ở một ngôi đền để đền công khó nhọc. Mà là một kẻ hàn sĩ, sao dám hỗn láo, tội ác tự mình làm ra, còn trốn đi đằng nào?”. Bên cạnh đó lời trách phạt của Diêm Vương với các phán quan, Nguyễn Dữ đã phôi bày hiện thực xã hội nhức nhối của xã hội đương thời: “Lũ các người chia tòa sở, giữ chức sự, cầm lệnh chí công, làm phép chí công, thường thì xứng đáng mà không thiên vị, phạt thì đích xác mà không nghiệt ngã, vậy mà con có sự dối trá càn bậy như thế”.

Chuyện chức phán sự đền Tản Viên đã phơi bày hiện thực xã hội đương thời, trong đó điều nhức nhối chính là nạn tham quan ô lại tiếp tay cho cái ác, cái xấu được mặc sức hoành hành, gây nên biết bao nỗi đau khổ cho người dân lương thiện. Tác phẩm cũng là lời kêu gọi của tác giả, mọi người hãy đứng lên để cùng đấu tranh tiêu diệt cái xấu, cái ác, bảo vệ công lí, chính nghĩa.

3. Phân tích ý nghĩa của những giá trị hiện thực

Văn học phản ánh hiện thực theo đặc trưng riêng, cách thức riêng của nghệ thuật ngôn từ. Nhà văn có thể nói chuyện thần tiên ma quái, chuyện các vì sao trên chín tầng trời, chuyện con đại bàng vỗ cánh, con kiến xây tổ, con ong hút mật,... nhưng chung quy cũng đều là chuyện con người, chuyện cuộc đời, là hiện thực cuộc sống được khúc xạ qua lăng kính nghệ thuật mà thôi. Chuyện chức phán sự đền Tản Viên của Nguyễn Dữ là một tác phẩm nghệ thuật mà ở đó hiện thực cuộc sống được phản ánh theo cách riêng của thể loại truyền kì và tài năng của người nghệ sĩ.

Chuyện chức phán sự đền Tản Viên là một truyện đặc sắc trong Truyền kì mạn lục của Nguyễn Dữ. Truyện có ý nghĩa hiện thực rõ ràng và ý nghĩa nhân đạo sâu sắc. Hồn ma tướng giặc họ Thôi là hiện thân của sự giả trá, gian xảo. Tử Văn tiêu biểu cho những con người cương trực, dũng cảm, yêu nước, trọng công lí, chống tà ma nhưng vẫn trọng thần linh. Qua câu chuyện, tác giả biểu hiện lòng tin vào những con người có lòng thiện, có bản lĩnh, dù phải chết cũng không sợ. Họ tất sẽ chiến thắng.

Trước hết, giá trị hiện thực của tác phẩm được thể hiện ở những bất công ngang trái trong xã hội: tên tướng giặc họ Thôi độc ác gian xảo hưởng cuộc sống an nhàn, còn vị thổ thần hiền lành bị đui đi, chịu nhiều bất công. Lúc sống tên Bách hộ họ Thôi là một tướng chuyên đi xâm lược nước khác, mưu đồ làm những việc trái với đạo trời, cho đến khi chết hấn vẫn hiện nguyên hình là một kẻ cướp - cướp đền, cướp nơi ở của người khác. Tính cách đó của hấn được thể hiện nhất quán trong mọi cử chỉ, hành động. Khi bị Tử Văn đốt đền, hấn biến thành hồn ma, tự xưng là cư sĩ, dùng đạo lí Nho gia để buộc tội người ngay thẳng, lấy oai danh của quỷ thần để dọa nạt Tử Văn hòng làm cho chàng sợ hãi mà dựng lại đền cho hấn. Khi không thực hiện được ý đồ thì tức giận, thề độc rồi “phát áo đi”.

Khi xuống âm ti đối chất, hấn vô cùng lo lắng bởi vậy đã đến trước Tử Văn để liệu kế kêu cầu Diêm Vương. Nhưng trước sự cứng cỏi tâm tình của Tử Văn hấn lại ngoan cố, ra sức vu oan, cãi cọ với Tử Văn, nhằm làm lẫn lộn phải trái ngay trước mặt Diêm Vương: “Ấy vậy là ở trước vương phủ mà hấn còn ghê gớm như thế, mồm năm miệng mười, đơm đặt bịa tạc. Huống hồ ở một nơi đền miếu quanh hiu hấn sợ gì mà không dám cho một mồi lửa”. Tử Văn vẫn cứng cỏi vạch tội hấn xin Diêm Vương cử người đi xác minh thì tên Bách hộ họ Thôi một mặt lảng nhục Tử Văn, mặt khác lại kêu cầu xin Diêm Vương khoan dung tha cho Tử Văn: “Gã kia là một kẻ học trò, thật là ngu bướng, quả là đáng tội lắm. Nhưng đã trách mắng như vậy, cũng đủ răn đe rồi. Xin đại vương khoan dung tha cho hấn để tỏ cái đức rộng rãi...”. Những thủ đoạn đó đã cho thấy sự gian ngoan, xảo quyệt của hấn hòng có thể thoát tội. Đem tên tướng giặc bại trận làm đối tượng đả kích Nguyễn Dữ đã thể hiện sâu sắc tinh thần dân tộc cao cả: tên tướng giặc đã bị trừng trị thích đáng, Tử Văn được khôi phục danh dự và hưởng phần thưởng xứng đáng với sự thẳng thắn, chính trực của mình.

Tác giả đã dẫn dắt chuyện vô cùng khéo léo, mở ra bằng một sự việc bất ngờ rồi dẫn dắt dần tới đỉnh điểm của kịch tính và giải quyết một cách hợp lí, thoả đáng. Người đọc hồi hộp theo dõi diễn biến các sự việc để rồi cuối cùng thở phào nhẹ nhõm, chủ đề tư tưởng của truyện vì thế được nổi bật.

Chuyện chức phán sự đền Tản Viên của Nguyễn Dữ có nhiều ý nghĩa nhưng chủ yếu là đề cao tinh thần khẳng khái, cương trực, dám đấu tranh chống lại cái ác trừ hại cho dân của

Ngô Tử Văn, một trí thức yêu chính nghĩa, dũng cảm, cương trực, dám đấu tranh. Truyện thể hiện khát vọng công lí, niềm tin công lí, chính nghĩa nhất định sẽ chiến thắng.

www.eLib.vn